דרייפוס אין כתרילעווקע

איך ווייס נישט, אויב די מעשה פון דרייפוסן האָט נאָך ערגעץ אַנגעמאַכט אַזאַ רעש, ווי אין כתרילעווקע.

אין פּאַריז, זאָגט מען, האָט דאָס אויך געקאָכט, ווי אין אַ קעסל. גאַזעטן האָבן געשריבן, גענעראַלן האָבן זיך געשאָסן, און ווײַסע־חברה־ניקעס זײַנען אַרומגעלאָפן איבער די גאַסן, ווי משוגעים, געוואָרפן היטלען אין געאַרבעט מעשים. דער האָט געשריגן: „וויוו דרייפוס!" און דער דאָס געשריגן: „וויוו עסטערהאַזי!" און ייִדן האָט מען דערווײַל גע־שמירט מיט דער בלאָטע, ווי געוויינטלעך... נאָר אַזויפיל ענגשאַפט מיט אַזויפיל יסורים און בזיונות, ווי כתרילעווקע האָט דערפון געהאַט — דאָס וועט פּאַריז נישט האָבן ביז משיח וועט קומען!

פון וואַנען איז מען אין כתרילעווקע געוואויר געוואָרן פון דרייפוסן? — דאָס זאָלט איר נישט פרעגן. וואָרעם למאַי ווייס מען דאָרטן פון דער מלחמה, וואָס די ענגלענדער האָבן געפירט מיט די בויערן? פון וואַנען ווייסן זיי וואָס אין קיטײַ טוט זיך? וואָס פאַר אַ מחותן איז כתרילעווקע מיט קיטײַ? די גרויסע מסחרים, וואָס זיי פירן מיט דער וועלט? טיי באַקומען זיי פון וויסאָצקין פון מאָסקווע, און דאָס געלע זײַדנטשאַפּ, וואָס מען רופט דאָס „טשע־שון טשאַ", טראָגט מען נישט אין כתרילעווקע. דאָס איז נישט פאַר זייער בײַטל. דאַנקען גאָט, אַז מען קאָן טראָגן זומער אַ נאַקידקע כאָטש פון פּאַרוסינע: אַנישט, האָט מען אַ בריה גיין גאָר אַזוי, דאָס הייסט, מחילה, אין תחתונים און פון אויבן אַ ציצענעם אַרבע־כנפות, און מע שוויצט פונדעסטוועגן גאַנץ געשמאַק, אַבי ס'איז נאָר אַ הייסער זומער.

בלײַבט דאָך אַלץ די אייגענע קשיא: פון וואַנען האָט פאַרט כתרי־לעווקע אָנגעשמעקט די מעשה פון דרייפוסן?

פון זיידלען.

זיידל רב שעיהס איז דער איינציקער אין שטאָט, וואָס שרײַבט־אויס דעם „צפירה", און אַלע נײַעס, וואָס טוען זיך אָפּ אויף דער וועלט, ווערט מען געוואויר פון אים, דאָס הייסט, נישט פון אים, נאָר דורך אים. ער לייענט זיי, און זיי פאַרטײַטשן; ער דערציילט, און זיי לערנען דעם פּשט; ער זאָגט וואָס סע שטייט, און זיי דרינגען אָפּט פאַרקערט, וואָרעם ז י י פ א ר ש ט י י ע ן ב ע ס ע ר.

*

ויהי היום איז געקומען זיידל רב שעיהס אין בית־המדרש אַרײַן און דערציילט אַ מעשה, אַז אין פּאַריז האָט מען געמשפּט אַ ייִדישן קאַפּיטאַן, איינעם אַ דרייפוס דערפאַר, וואָס ער האָט אַרויסגעגעבן נייטיקע פּאַפּירן פון דער מלוכה. איז דאָס אין איין אויער אַרײַן, פונעם אַנדערן אַרויס. איינער האָט זיך אַ זאָג געטאָן פאַרבײַגייענדיק:

— וואָס טוט נישט אַ ייִד צוליב פּרנסה?

דער אַנדערער האָט געהאַט אַ נקמה:

— אַ מצווה! לאָז אַ ייִדעלע נישט קריכן אויבנאָן און זיך נישט מישן צווישן קיסרים!

שפּעטער, אַז זיידל איז געקומען און האָט דערציילט אַ נײַע מעשה, אַז די גאַנצע געשיכטע איז גאָר געווען אַ בלבול, אַז דער ייִדישער קאַפּי־טאַן, דער דרייפוס, וואָס מע האָט אים פאַרשיקט, איז גאָט די נשמה שולדיק, ס'איז נאָר אַ גאַנצע אינטריגע פון עטלעכע גענעראַלן, וואָס האָבן זיך עפּעס צעאַמפּערט — דעמאָלט האָט זיך שוין דאָס שטעטל אַביסל פאַראינטערעסירט, און דרייפוס איז געוואָרן אַ כתרילעווקער, וווּ צוויי איז ער געווען אַ דריטער.

— געהערט?

— געהערט.

— פאַרשיקט אויף אייביק.

— „וועטשני פּאָסעלעניע".

— אומזיסט־אומנישט!

— אַ בלבול!

נאָך שפּעטער, אַז זיידל איז געקומען און האָט דערציילט, אַז ס'איז נאָר אַ סברה, אַז דער משפּט זאָל נאָך אַ מאָל געמשפּעט ווערן, אַז עס האָבן זיך געפונען גוטע מענטשן אַזעלכע, וואָס נעמען זיך אונטער באַווײַזן דער וועלט, אַז ס'איז גאָר געווען אַ טעות די גאַנצע מעשה, — האָט כתרילעווקע אָנגעהויבן זיך וויגן גאָר אויף אַן אַנדער אופן. ערשטנס, איז דאָך דרייפוס „אונדזערער"; און, צווייטנס, ווי קומט דאָס, אַז דאָרטן אין פּאַריז זאָל פאַרקומען אַזאַ פּאַסקודנע מעשה? פע, עפּעס זייער

Dreyfus in Kasrilevke

SHOLOM ALEICHEM

I WONDER if the Dreyfus affair made such an impression anywhere in the whole world as it did in Kasrilevke.

Paris, they tell me, boiled like water in an overheated kettle. Newspapers wrote, generals shot themselves, Frenchmen ran about the streets like crazy people, throwing their hats in the air. One Frenchman screamed, "Long live Dreyfus!" Another screamed, "Long live Esterhazy!" And as for the Jews, while all this was going on, they were smeared with mud by everyone, exactly as usual. But the agony, the pain and despair that Kasrilevke lived through from all this, that, I tell you, Paris will never match, not until the coming of the Messiah.

How, in Kasrilevke, did they ever find out about Dreyfus in the first place? Don't ask me! How, for instance, did they find out about the war of the English against the Boers? How do they know what's going on in China? What kind of an alliance does Kasrilevke have with China? Are they drawn together because of the great commerce that Kasrilevke carries on with China? No. Tea Kasrilevke imports, not from China, but from Wissotsky in Moscow, and as for the airy summer stuff that the Chinese call pongee, who in Kasrilevke could ever find enough in his pocket to put silk on his back? Let's thank God, if, in summer, they can afford a shirt of cotton! For, if not that, they'd have no choice at all, they'd simply have to walk around with nothing on!

So the mystery remains: how, in Kasrilevke, did they find out the entire story of Dreyfus?

From Zaidle, they found out, Zaidle, the son of Shem.

Zaidle is the only one in town who receives a newspaper, and everything that goes on in the great world outside they discover from him. That is, not from him but, truthfully, through him. Zaidle can read. He reads to them, he translates to them, and through him they learn the meaning of the pages with the black print; yes, he gives them exactly what's in the newspaper—and, do you know, they often give his words exactly the opposite meaning! Why? Because they understand everything better!

One day Zaidle, the son of Shem, rose in the synagogue to tell a story from his paper: how, in Paris, a certain Jewish captain, Dreyfus, had been imprisoned because he had handed out some secret papers of his country. This story, Zaidle will tell you, simply passed in one ear and out the other.

One of them said, shrugging his shoulders, "What a Jew won't do for business!"

Another said bitterly, "It serves him right! A Jew who tries to crawl all the way up there to the highest places and mix with the royalty!"

But later on, when Zaidle came again to the synagogue and told them a whole new story, that it was all a falsehood, that the Jewish captain, Dreyfus, the one who had been imprisoned, was the soul of innocence, and the whole business was just a plot of a bunch of generals who were fighting one another, then the entire little village instantly took Dreyfus to heart. He became one of theirs, a Kasrilevker. Wherever there were two, Dreyfus was the third.

"Did you hear?" one asks.

The other answers, "I heard!"

"Sentenced for life!"

נישט שיין פאַר די „פראַנצעהוויזענדיקע"!... עס איז אַוועקגעגאַנגען אַ שפּאַרעניש און אַ וועטעניש: דער האָט געזאָגט, אַז דער משפּט וועט נאָך אַ מאָל געמשפּט ווערן, און דער האָט געדרונגען, אַז ניין: אין אַחר מעשה בית־דין כלום — אָפּגעמשפּט, איז פאַרפאַלן...

וואָס ווײַטער־ווײַטער האָט מען אויפגעהערט צו וואַרטן ביז זיידל וועט זיך אַמאָל אויסקראַצן צו קומען אין בית־מדרש אַרײַן דערציילן נײַס פונעם קאַפּיטאַן דרייפוס; מע האָט אָנגעהויבן גיין צו אים אַהיים. מע האָט נישט געהאַט מער קיין געדולד גיין צו אים אַהיים, און מע האָט אָנגעהויבן גיין מיט אים גלײַך אויף דער פּאָסט אָפּנעמען דאָס בלאַט, און דאָרטן טאַקע דאָס איבערליינען, און דאָרטן טאַקע איבערקײַען נאָך אַ מאָל און נאָך אַ מאָל, (שרײַען, פּילדערן, שפּאַרן זיך און ריידן אַלע אינ־איינעם, ווי געוויינטלעך) נישט איין מאָל האָט זיי דער אַדון דער פּאָסט־מײַסטער געגעבן אָנצוהערעניש, זייער איידל אַפילו, אַז אַ פּאָסט איז נישט קיין שול, להבדיל:

— טוט נע זשידיווסקאַ שקאָלאַ, זשידי פּאַרכאַטיע, טוט נע קאַהאַל טאַכערמאַכעריי!...[1]

זיי האָבן אים אָבער געהערט (ווי המן דעם גראַגער) ער האָט זיי געזידלט, און זיי האָבן געלייענט דעם „צפירה" און גערעדט פון דרייפוסן.

און נישט נאָר פון דרייפוסן אַליין האָט מען גערעדט אין כתריי־לעווקע. עס איז צוגעקומען אַלע מאָל אַ פרישער פּאַרשוין: פריער „עס־טערהאַזי", נאָכדעם „פּיקערט", נאָכדעם גענעראַל „מערסי", „פּעלי", „גאָנזי", און דערבײַ איז געזאָגט געוואָרן אַ המצאה, אַז בײַ די „פראַנ־צעהויזענדיקע", וויבאַלד אַ נאָמען פון אַ גענעראַל, אַזוי מוז זיך אויסלאָזן מיט אַ „י". האָט איינער געפרעגט אַ ווידעראַנאַנד:

— נו, און מיט בודעפּערן וואָס וועסטו טאָן?

— הערסטו? האָט ער טאַקע געהאַט אַ מפּלה.

— כן יאבדו!

צוויי פּאַרשוינען זײַנען געווען אין כתרילעווקע, וואָס די גאַנצע שטאָט האָט זיי ליב געקריגן, אויסגעגאַנגען נאָך זייערע טריט. דאָס זײַנען געווען „עמיל זאָל" און „לאַמבאָרי". פאַר „עמיל זאָלן" וואָלט זיך יעדער איינער מפקיר געווען. אַ ווערטעלע אויסצוריידן — „עמיל זאָל"! אַז עמיל זאָל וואָלט קומען, למשל, קיין כתרילעווקע, וואָלט די גאַנצע שטאָט אים אַרויסגעקומען אַקעגן מיט אַ ברוך־הבא, אויף די הענט וואָלט מען אים געטראָגן.

— וואָס זאָגט איר אויף זײַנע בריוולעך?

— פּערל! דימענטן! בריליאַנטן!

אויך פון „לאַמבאָרין" האָט מען געהאַלטן אַן עולם ומלואו. דער עולם האָט געקוועלט, נתפּעל געוואָרן און געלעקט די פינגער פון זײַנע דרשות. כאָטש הערן האָט אים אין כתרילעווקע קיינער נישט געהאָרכט, נאָר מע האָט פאַרשטאַנען מיטן שכל, אַ ז ע ר ב אַ ד אַ ר ף ק אָ נ ע ן ר ײ ד ן.

איך ווייס נישט, אויב דרייפוסעס מישפּחה אין פּאַריז האָבן אַזוי אַרויסגעקוקט אויף דרייפוסן, ער זאָל קומען פונעם שיינעם אינדזל, ווי עס האָבן אַרויסגעקוקט דערויף די כתרילעווקער ייִדן. מע קאָן זאָגן, אַז זיי זײַנען געפאָרן גלײַך מיט דרייפוסן אַזש פון דאָרטן אַפן ים, ממש געפּילט, ווי זיי שווימען: אָט־אָט הייבט זיך אויף אַ שטורעמווינט און צעשמײַסט דעם ים אויף אַלע זײַטן, די כוואַליעס פּליעסקען און וואַרפן די שיף ווי אַ שפּענדל, אַרויף און דאָפּ, אַרויף און אַראָפּ.

— רבונו של עולם! — האָבן זיי מתפּלל געווען בײַ זיך אין האַרצן.

— זאָלסט אים כאָטש ברענגען בשלום אַהין, וווּ דער משפּט באַדאַרף זײַן! זאָלסט כאָטש עפענען די אויגן פון די ריכטער און קלאָר מאַכן זייערע מוחות זיי זאָלן געפינען דעם שולדיקן, און די גאַנצע וועלט זאָל אַרויסזען א ו נ ד ז ע ר גערעכטיקייט, אָמן סלה!...

דעם טאָג, וואָס ס'איז אָנגעקומען די גוטע בשורה, אַז דרייפוס איז שוין דאָ, איז אין כתרילעווקע געווען אַ יום־טוב. זיי זאָלן זיך נישט שעמען, וואָלטן זיי פאַרשלאָסן די קלייטן.

— געהערט?

— אַ דאַנק השם יתברך!

— כ'וואָלט אַ בעלן געווען זען וואָזוי איז געווען דאָס ערשטע באַגעגעניש מיטן ווײַב?

"For nothing! For nothing! For a lie!"

And later on, when Zaidle came again to the synagogue and told them that there was a possibility that Dreyfus might be given a new trial and that somehow the world had turned up good, kind, decent people who took it upon themselves to prove that the whole thing was a mistake, the whole entire thing—then Kasrilevke began to talk again.

First of all they said, "Dreyfus is one of us." And then they asked, "How is it possible that such a dirty business can happen there in Paris? Pfui! It's not one bit nice for the French people!" And it went on in that way, discussion, disagreement, without end. They even made bets on it. One said there would be another trial, another said no, there wouldn't, once such a trial was lost it was lost for good.

But after a while they didn't have the patience to wait until Zaidle got ready to come to the synagogue and give them news of Captain Dreyfus; no, they had to go straight to Zaidle's house. And finally they didn't have the patience even to go to his house. No, they must go straight to the post office, get the paper right there, read it right there, and there discuss it over and over, scream, disagree, and argue, everyone at the same time, exactly as usual. Every now and then the postmaster would give them just a hint, you understand, in a very nice polite tone of voice, you understand, that the post office wasn't a place for carryings-on, it wasn't the synagogue.

"What," they cried, "compare a post office to a synagogue! Sacrilege!"

And only then did the postmaster mutter in Polish, "Pfui, you dirty Jews, so you really think the post office is your Jewish synagogue to carry on your Jewish business in!"

Yes, they heard him and they paid no more attention to him than to a fly buzzing about their earlocks; yes, he insulted them, and they went on reading the paper and discussing the affair of Captain Dreyfus.

But it wasn't only Dreyfus that Kasrilevke discussed. Every minute, it seemed, someone new came into the case. First General Esterhazy, then General Mercie, then General Pely, then Gansy—or so Kasrilevke heard it and gradually came to the conclusion that with the French there must be a law that as soon as there's a name ending in the sound "e," its owner becomes a general!

But there were two other men whom the Kasrilevkers really came to love. They gave themselves up completely to them, they rejoiced in them: Emil Zola and Lambori. For Zola everyone in the village would have laid down his life. What happiness it was just to speak out those two words: Emil Zola! If Emil Zola would only have come to Kasrilevke the whole town would have turned out with a wild welcome, they would have carried him on their backs through the dirty, muddy streets!

"What do you think of Emil Zola's letters?" one asked the other.

"Pearls! Diamonds! Rubies!"

As for Lambori, they counted out to one another his virtues, they gave thanks for him, they found happiness in the very thought of him, they devoured, they smacked their lips over his oratory. Of course no one in Kasrilevke could actually hear him make his speeches but they knew anyway that his must be a voice of gold.

I wonder if Dreyfus's own family in Paris looked forward to his return from the island with as much joy as did Kasrilevke. I tell you that from the moment he left that island in the middle of the sea, each one of them was swimming alongside him. Ah, now a storm arises and shakes the sea to pieces . . . the terrible waves rise higher and cast his boat about like a piece of wood . . . higher the waves rise . . . higher and higher . . . higher and higher! Merciful God!

. . . .

— און איך וואָלט אַ בעלן געווען אָנקוקן בשעת מעשה די קינדער־לעך, אַז מע האָט זיי געזאָגט : דער טאַטע איז געקומען.

ווײַבער, וואָס זײַנען בעת מעשה געזעסן, האָבן באַהאַלטן די פּנימער אין די פֿאַרטעכער, כלומרשט געשנײַצט די נעזער, מע זאָל נישט זען, אַז זיי וויינען. ווי כתרילעווקע איז אַן אָרעם שטעטל, וואָלט יעדער אָפּגעריסן דאָס לעצטע פֿונעם לעצטן און וואָלט זיך דורכגעפֿאָרן אַהין, אַ קוק טאָן כאָטש פֿונדערווײַטן.

אַז דער משפּט האָט זיך אָנגעהויבן, איז געוואָרן אַ קאָכעניש, גאָט זאָל שומר ומציל זײַן. נישט נאָר דאָס בלאַט — זיידלען האָט מען צעריסן אויף שטיקלעך. מע האָט זיך געוואָרגן מיטן עסן, מען איז נישט געשלאָפֿן קיין נעכט. מע וואָלט שוין גערן דערלעבן מאָרגן, מאָרגן — איבערמאָרגן, און אַזוי אַלע טאָג.

מיט אַ מאָל איז געוואָרן אַ מהומה אין שטאָט, אַ טומל, אַ געשריי, אַ געפּילדער. — חושך! חושך! דאָס איז געווען דעמאָלט, ווען מע האָט געשאָסן אויף אַדוואָקאַט לאַבאָרי. די כתרילעווקער האָבן אײַנגעלייגט די וועלט.

— פֿאַר וואָס? פֿאַר ווען? אַזאַ רציחה! אומזיסט־אומנישט! ערגער ווי אין סדום!

דער דאָזיקער שאָס האָט זיי דעם קאָפּ אַראָפּגענומען. די דאָזיקע קויל האָט זיי געטראָפֿן גלײַך אין האַרצן אַרײַן. גלײַך ווי ער האָט געשאָסן אויף כתרילעווקע.

— רבונו של עולם! — האָבן זיי מתפּלל געווען בײַ זיך אין האַרצן. — באַווײַז דײַנע וווּנדער, דו קאָנסט דאָך, אַז דו ווילסט, טו אַ נס, לאַמבאָרי זאָל כאָטש בלײַבן לעבן.

און גאָט ברוך־הוא האָט אַ נס געטאָן, ער איז געבליבן לעבן.

*

אַז ס'איז געקומען צום לעצטן טאָג פֿונעם משפּט, האָט דאָס מיט די כתרילעווקער געוואָרן ווי אַ קדחת. זיי וואָלטן אַ בעלן געווען אַנטשלאָפֿן ווערן אויף אַ גאַנץ מעת־לעת און אויפֿכאַפּן זיך דעמאָלט, ווען דרייפֿוס וועט, אם ירצה השם, שוין זײַן פֿרײַ. נאָר, ווי אויף צו־להכעיס, האָט זיך בײַ קיינעם דאָס אויג נישט געקאָנט צומאַכן, מע האָט זיך יענע נאַכט געקאַטשעט פֿון איין זײַט אויף דער אַנדערער, מלחמה געהאַלטן מיט די וואַנצן און אַרויסגעקוקט, עס זאָל שוין ווערן טאָג.

אַז ס'איז געוואָרן טאָג, איז מען אַוועק אויף דער פּאָסט. די פּאָסט איז נאָך געווען פֿאַרשלאָסן און דער טויער אויך. ביסלעכווײַז האָט זיך דער עולם אָנגעהויבן צונויפֿקלײַבן אַרום דער פּאָסט, און ס'איז געוואָרן פֿאַרפֿלייצט די גאַס. ייִדן זײַנען אַרומגעגאַנגען הין און צוריק, געגענעצט, געצויגן זיך, געדרייט די פּאה און געזונגען שטילערהייט פֿון הלל.

אַז יאַרעמע דער סטאָראָזש האָט געעפֿנט דעם טויער, האָבן ייִדן אַ לאָז געטאָן זיך אַלע מיט אַ מאָל. איז יאַרעמע געוואָרן אָנגעצונדן, באַוויזן, אַז דאָ איז ע ר בעל־הבית, און האָט זיך צעלאָזט אויף זיי אַזן, מחילה, זיי אַרויסגעטריבן מיט בזיונות פֿון דער פּאָסט אין דרויסן אַרויס, און דאָרטן האָבן זיי געוואַרט אויף זיידלען אַזוי לאַנג, ביז זיי

Merciful God, they prayed, bring him safely back there to his trial, open the eyes of the judges and clear out their brains so that they may find the guilty one and the whole world behold our vindication! Amen.

On the great day when the news came that Dreyfus had arrived safely over the ocean, Kasrilevke declared a feast day. And if they hadn't been ashamed to, they'd have closed down all their businesses.

"Did you hear? He has arrived!"

"Safely!"

"Thanks be to God and His name!"

"How I would have wanted to be right there in the room to see how it was at that first meeting with his wife!"

"How I would have wanted to be right there to see how it was when the little children were told, 'Your father is here!' "

Women who, at that holy moment, were sitting here in Kasrilevke, hid their faces in their aprons so that they could blow their noses in peace and no one know that they were crying. Kasrilevke is a very poor little village; still, I tell you, there wasn't one who wouldn't have sold his very last rag if that could only have bought him a ride to Paris and he could have looked upon all those joyous sights, even from afar.

When the trial began a frenzy broke out in Kasrilevke. They tore Zaidle's newspaper to pieces; they choked over their food; at night they couldn't sleep—would they live through the night to see the next morning, and the morning after that, and still the morning after that! And so it went, day by day.

And then, all at once, a fearful cry went up from Kasrilevke, a clamor, a lamentation: "Holy! Holy!" The lawyer Lambori had been shot; the outcry of Kasrilevke should have been heard around the world.

"Why? What for?"

"Such a brutality, and for nothing! For nothing at all!"

"Worse! Worse! Worse than any sin ever sinned in Sodom!"

That same gun had been pointed at their breasts, that same bullet had penetrated their own hearts, that assassin had laid low each Kasrilevker!

Almighty God, Kasrilevke prayed, show Your wonders now. You know very well how to make a miracle if only You want to. Perform the miracle now that Lambori may live! And God, all blessings unto Him, performed the miracle and Lambori lived!

And so, at last, the trial came to its final day, and this final day worked upon Kasrilevke like a seizure of epilepsy. They quaked, they shook, they twitched. If only they could have fallen asleep and slept through a whole twenty-four hours, and waked up exactly at that moment when Dreyfus, with God's help, would at last be free. But as though out of spite, not one of them could close an eye. All night they tossed from side to side, quarreled with the bedbugs, waited in agony for the first light of dawn to show.

And when at last that first light showed, they leaped from their beds and ran to the post office, but it was still closed; even the gate was locked. They gathered, one after another, around the post office until the street overflowed. They paced back and forth, yawned, stretched, scratched their earlocks, murmured, "Hallelujah!"

When Yarmo, the janitor, unlocked the gates of the post office they all rushed inside at once. Yarmo became very angry—he'd show them who was boss here—and he drove them, with curses and insults, out into the street. And there in the street they waited and waited for Zaidle to make his appearance. And when at last Zaidle appeared, and when at last he picked up the paper and read aloud to them that nice passage about Dreyfus, there arose such a roar, such a protest, that the very heavens must have split. And this protest was not against the judge who had judged so badly; it was not against the generals who had sworn so falsely nor against the Frenchmen who had covered them-

האָבן זיך פאַרט דערוואַרט. און אַז זיידל האָט אָנגענומען דאָס בלאַט און האָט זיי איבערגעלייענט דעם שיינעם פּסק פון דרייפוסן, איז געוואָרן אַ געשריי, אַ ליאַרעם — הימל עפן זיך! דער געשריי איז געווען נישט אויף די ריכטער, וואָס האָבן שלעכט געפּסקעט, נישט אויף די גענעראַלן, וואָס האָבן געשוואָרן פאַלש, נישט אויף די „פראַנצעהויזענדיקע", וואָס האָבן זיך אַזוי נישט שיין אויסגעפּינט, — ניין! דער געשריי איז געווען אויף זיידלען.

— סע קאָן נישט זײַן! — האָט כתרילעווקע געשריגן אין איין קול. — סע קאָן נישט זײַן אין דער וועלט אַזאַ משפּט! הימל און ערד האָבן געשוואָרן, אַז דער אמת מוז אַרויף, ווי בוימל אויפן וואַסער. וואָס ווילסטו אונדז דערציילן מעשיות?

— בהמות! — שרײַט נעבעך זיידל מיט אַלע כוחות און שטופּט זיי דאָס בלאַט גלײַך אין פּנים אַרײַן. — נאַט זעט וואָס סע שטייט אין בלאַט!

— בלאַט־שמאַט! — שרײַט כתרילעווקע. — און אַז דו וועסט זיך שטעלן אַט דאָ מיט איין פוס אויפן הימל און מיט דער אַנדערער אויף דער ערד — וועלן מיר דיר גלייבן? ס'איז אַ זאַך, וואָס עס קאָן נישט זײַן! עס קאָן נישט זײַן! עס קאָן נישט זײַן! עס קאָן נישט זײַן!

אַ סימן — ווער איז געווען גערעכט?

געשריבן אין יאָר 1902.

selves with so much shame. No, this protest was against Zaidle, who read to them.

"It can't be!" Kasrilevke screamed with one voice. "It can't be! The heavens and the earth have promised that the truth must always come out on top, just as oil comes to the top of water! What will you tell us next? What lies? What stories?"

"Idiots!" shouted poor Zaidle with all the strength of his lungs, and he pushed the newspaper right into their faces. "Here! See what it says here in the paper!"

"Paper!" cried Kasrilevke. "Paper! And if you stood here with one foot in heaven and one foot on earth we still wouldn't believe you. Such things cannot be! No, this cannot be! It cannot be! It cannot be!"

Well, and who was right?

Translated by Hilde Abel